

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud ČR rozhodl dne 9. dubna 2015 mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Jana Musila (soudce zpravodaje) a soudců Jana Filipa a Vladimíra Kůrky ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **ČEPRO, a. s.**, se sídlem v Praze 7 – Holešovice, Dělnická 213/12, zastoupené JUDr. Jaromírem Císařem, advokátem, AK CÍSAŘ, ČEŠKA, SMUTNÝ s. r. o., se sídlem v Praze 4, Hvězdova 1716/2b, proti usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 5. 2014 č. j. 23 Cdo 1049/2014-916 a proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2013 č. j. 8 Cmo 85/2013-842, za účasti **Nejvyššího soudu České republiky a Vrchního soudu v Praze**, jako účastníků řízení, **t a k t o:**

I. Usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 5. 2014 č. j. 23 Cdo 1049/2014-916 a usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2013 č. j. 8 Cmo 85/2013-842, bylo porušeno základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces, garantované článkem 36 Listiny základních práv a svobod a článkem 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 5. 2014 č. j. 23 Cdo 1049/2014-916 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 10. 2013 č. j. 8 Cmo 85/2013-842, se ruší.

Odůvodnění

**I.
Návrh**

1. V ústavní stížnosti ze dne 24. 7. 2014, doručené Ústavnímu soudu téhož dne, a doplněné dne 4. 9. 2014, obchodní společnost **ČEPRO, a. s.**, se sídlem v Praze (dále jen „žalovaná“, případně „stěžovatelka“) navrhla, aby Ústavní soud nálezem vyslovil, že v záhlaví uvedenými rozhodnutími obecných soudů vydanými v řízení o vydání věcí nebo zaplacení peněžních částek 2 406 950 184,- Kč a 191 870 150,- Kč s příslušenstvím, o procesním nástupnictví při singulární sukcesi na straně žalobce, byla porušena základní práva a svobody dle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), a tato rozhodnutí zrušil.

**II.
Dosavadní průběh řízení**

2. Z ústavní stížnosti a vyžádaných spisů Městského soudu v Praze sp. zn. 25 Cm 17/2008 a sp. zn. 10 T 11/2012, vyplývají následující skutečnosti.

3. Obchodní společnost Venturon Investment, s. r. o. „v likvidaci“, nyní se sídlem v Praze 9 – Libeň, Ocelářská 1354/35 (dále též jen „žalobkyně“), se v civilním řízení, vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 25 Cm 17/2008, domáhá po žalované vydání věci nebo zaplacení částek 2 406 050 184,- Kč a 191 870 150,- Kč, s přísl.; ve věci dosud nebylo rozhodnuto.

II/1 Řízení o procesním nástupnictví na straně žalobkyně dle § 107a o. s. ř.

4. Dne 21. 12. 2012 usnesením č. j. 25 Cm 17/2008-789 Městský soud v Praze (dále též jen „nalézací soud“) zamítl návrh žalobkyně, aby na její místo vstoupil do řízení nabyvatel práva, tj. společnost GLOBAL LICENCE & SERVICES ESTABLISHMENT, se sídlem Oberfeld 93, Postfach 339, FL 9495 Triesen, Lichtenštejnské knížectví (výrok I), a rozhodl o nákladech řízení (výrok II). Nalézací soud byl při svém rozhodování vázán právním názorem Ústavního soudu, plynoucím z jeho nálezu ze dne 9. 2. 2012 č. j. III. ÚS 468/11-600, jímž byla dřívější rozhodnutí obecných soudů všech stupňů ve věci procesního nástupnictví na straně žalobkyně zrušena.

5. Nalézací soud v odůvodnění svého zamítavého usnesení ze dne 21. 12. 2012 č. j. 25 Cm 17/2008-789 mimo jiné uvedl, že žalobkyně sice formálně osvědčila skutkové okolnosti pro rozhodnutí soudu o singulární sukcesi dle § 107a odst. 1 o. s. ř., avšak po doplnění dokazování ve smyslu pokynu Ústavního soudu měl za prokázané, že vyhověním návrhu žalobkyně a připuštěním vstupu na její místo společnosti GLOBAL LICENCE & SERVICES ESTABLISHMENT (dále jen „GLOBAL“), by došlo k porušení práv a právem chráněných zájmů žalované stěžovatelky a zneužití práva na její úkor. Zjištěné skutečnosti podle nalézacího soudu potvrzovaly závěry Ústavního soudu o spíše zastírajícím charakteru obou smluv o postoupení sporné pohledávky žalobkyní tak, aby nedošlo k trestnímu stíhání jejich jednatelů. Nalézací soud návrhu žalobkyně nevyhověl, neboť žalobkyně neunesla povinnost tvrzení ani důkazní povinnost k prokázání toho, že šlo o ekonomický důvod postoupení předmětné pohledávky; naopak tento primární důvod prokázán nebyl.

6. Dne 18. 10. 2013 usnesením č. j. 8 Cmo 85/2013-842 Vrchní soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobkyně usnesení nalézacího soudu ze dne 21. 12. 2012 č. j. 25 Cm 17/2008-789 změnil tak, že návrhu dosavadní žalobkyně, aby do řízení na její místo vstoupila společnost GLOBAL, vyhověl.

7. Odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že „rozhodné pro rozhodnutí podle § 107a o. s. ř. bylo v daném případě zjištění, že nastala právní skutečnost, která naplňovala předpoklad pro rozhodnutí o právním nástupnictví společnosti GLOBAL na základě smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 29. 4. 2008, přičemž na postavení žalovaného se tímto nic nemění, neboť je až při posouzení věci samé třeba se zabývat tím, zda právo přešlo či nepřešlo na společnost GLOBAL, resp. zda je skutečným věřitelem žalovaného.“

8. Podle odvolacího soudu nalézací soud správně vycházel z nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2012 sp. zn. III ÚS 468/11 a v jeho intencích se zabýval tím, zda v daném případě nešlo o postoupení pohledávky pouze za účelem zneužití procesní úpravy podle § 107a o. s. ř., jak je zřejmé z odůvodnění napadeného usnesení.

9. Odvolací soud poukázal na ustanovení § 2 o. s. ř., dle něhož v občanském soudním řízení soudy dbají, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob, a vyšel z toho, že v citovaném ustanovení zmíněná prevence se může projevit v soudní praxi pouze při respektu hmotněprávní zásady uvedené v § 3 odst. 1 obč. zákoníku, dle níž výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy. V daném případě bylo na žalované stěžovatelce, aby „zneužití“ nebo „rozpor s dobrými mravy“ smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 29. 4. 2008 tvrdila a prokázala.

10. Odvolací soud byl toho názoru, že postoupením pohledávky smlouvou ze dne 29. 4. 2008 se procesní postavení žalované nezhorsí, a to ani v případě, že by byl žalobce v řízení neúspěšným účastníkem. S poukazem na závěr dovolacího soudu v jeho rozhodnutí ze dne 27. 10. 2011 sp. zn. 29 Cdo 3013/2010 uvedl, že ze zjištění nalézacího soudu nelze s jistotou uzavřít, že cílem návrhu na postup podle § 107a o. s. ř. bylo zneužití tohoto institutu, např. proto, aby se možná pohledávka na náhradu nákladů řízení stala vůči případnému neúspěšnému žalobci nedobytnou. Není sice zaručeno, že by se možná pohledávka na náhradu nákladů řízení stala vůči společnosti GLOBAL jako neúspěšnému žalobci dobytou, ale jak nalézací soud uvedl, společnost GLOBAL sídlí v Evropě, kde nelze v zásadě očekávat výrazně obtížnější postup při výkonu případného rozhodnutí proti současnému žalobci, s nímž je navíc majetkově propojena, než je tomu v tuzemsku. Pro procesní postavení žalované stěžovatelky se v daném případě nic nemění, neboť řízení s novým účastníkem pokračuje, přičemž ten, kdo podle pravomocného usnesení vstoupil do řízení, přijímá stav řízení, jaký tu je v době jeho vstupu do řízení, jak je zřejmé z § 107 odst. 4 o. s. ř.

11. Odvolací soud z uvedených důvodů dospěl k závěru, že bylo namístě, aby nalézací soud návrhu žalobkyně podle § 107a o. s. ř. vyhověl. Jelikož tak nalézací soud neučinil, postupoval odvolací soud podle § 220 o. s. ř. (per analogiam) a návrhu žalobkyně sám vyhověl.

12. Dne 7. 5. 2014 usnesením č. j. 23 Cdo 1049/2014-916 dovolací soud dovolání žalované proti usnesení odvolacího soudu ze dne 18. 10. 2013 č. j. 8 Cmo 85/2013-842 odmítl. K otázce, které skutečnosti jsou relevantní pro posouzení, zda žalobcův návrh podle ustanovení § 107a o. s. ř. směřuje ke zneužití tohoto procesního institutu, připomněl, že tuto otázku již řešil v rozhodnutí ze dne 27. 10. 2011 sp. zn. 29 Cdo 3013/2010, v němž dospěl k závěru, že nelze vyloučit, že soud může ve výjimečných případech založit důvod k zamítnutí žalobcovu návrhu dle § 107a o. s. ř. (při jinak formálně doložených předpokladech pro to, aby takovému návrhu bylo vyhověno) prostřednictvím ustanovení § 2 o. s. ř. Takový postup by byl namístě např. tehdy, bylo-li by možno dovodit podle toho, co v řízení vyšlo najevo, že cílem návrhu na vydání rozhodnutí podle § 107a o. s. ř. bylo zneužití procesní úpravy za tím účelem, by se možná pohledávka na náhradu nákladů řízení stala vůči neúspěšnému žalobci nedobytnou. Prostá obava, že případná pohledávka na náhradě nákladů řízení se v budoucnu stane nedobytnou, však k takovému kroku nepostačuje. Podle dovolacího soudu postoupení pohledávky žalobkyně na jiný subjekt nemůže mít vliv na náhradu nákladů řízení, konkrétně na jejich vykonatelnost. Ze skutkových zjištění učiněných v řízení nelze s jistotou prohlásit, že by se pohledávka vůči neúspěšné žalobkyni stala nedobytnou. Kromě toho postoupení pohledávky na jiný subjekt nemůže mít vliv na aktivní legitimaci žalobkyně. V případě, že původní žalobkyně by nebyla aktivně legitimována v řízení, pak by žaloba byla zamítnuta z toho důvodu i vůči subjektu, na který byla pohledávka postoupena. Stejně tak nemůže mít postoupení pohledávky vliv ani na trestněprávní následky jednání, které se týkalo předmětné pohledávky před jejím

postoupením. Protože dovolací soud dospěl k závěru, že žádná z otázek, vznesených dovolatelkou, nezakládá přípustnost povolání, její dovolání podle ust. § 243c odst. 1 věty první pro nepřípustnost odmítl.

II/2 Další skutečnosti – související trestní řízení

13. Z trestního spisu Městského soudu v Praze sp. zn. 10 T 11/2012, který si Ústavní soud vyžádal, plyne, že dne 19. 8. 2012 rozsudkem sp. zn. 10 T 11/2012 tento soud obžalovaného Leopolda Klimuse, bývalého společníka a jednatele žalobkyně, tj. společnosti Venturon Investment s. r. o., uznal vinným zvláště závažným zločinem podvodu podle ustanovení § 209 odst. 1, odst. 5 písm. a) trestního zákoníku, ve spolupachatelství podle ustanovení § 23 trestního zákoníku, ve stadiu pokusu podle ustanovení § 21 odst. 1 trestního zákoníku, a odsoudil jej mimo jiné k trestu odnětí svobody v délce tří let, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu v délce pěti let.

14. V odůvodnění citovaného rozsudku Městský soud v Praze mimo jiné uvedl, že obviněný Leopold Klimus v roli tzv. „*bílého koně*“ přijal formální postavení společníka a jednatele obchodní společnosti Venturon Investment s. r. o., za kterou, jak mu bylo uloženo, dne 29. 5. 2002 uzavřel kupní smlouvu s obchodní společností BENA, s tehdejšími sídlem v Praze (nyní LREGRAO UNLOGANI KLIDLENT PROPERTIS, akciová společnost), jejímž předmětem měla být fiktivní dodávka 550 000 tun ropných produktů pohonných hmot ze skladových objektů společnosti ČEPRO, a. s., a dále dne 16. 7. 2002 uzavřel kupní smlouvy na fiktivní dodávku 208 427 449 tun ropných produktů, i když mu bylo známo, že pohonné hmoty se v objemu, který byl takto předstíráno, nemohou nacházet, protože za období let 1997 až 2002 z rozhodnutí Ing. Milana Vomely, předsedy představenstva společnosti BENA a. s. a JUDr. Martina Pechana, jednatele a ovládající osoby společnosti Tukový průmyslu, spol. s r. o., byly tyto pohonné hmoty bez vědomí celních orgánů svévolně vyskladňovány ze zásob BENA a. s., uložených ve skladových objektech – produktovodech provozovaných společností ČEPRO, a. s., a soustavně prodávány a prodány třetím odběratelům, a že tedy uvedené transakce sloužily pouze k vytvoření fikce, že společnosti BENA a. s. jakoby zanikla daňová povinnost ve výši nejméně 2,6 miliardy Kč a nově jakoby vznikla daňová povinnost společnosti Venturon Investment s. r. o., a dále že tyto transakce slouží pouze k vytvoření i další fikce, tj. k oklamání společnosti ČEPRO, a. s., že se tyto pohonné hmoty stále v jejích skladových objektech jakoby nachází, a že společnost Venturon Investment s. r. o. má tímto trikem vůči společnosti ČEPRO, a. s., domnělou pohledávku na vydání a následně vymáhání těchto neexistujících pohonných hmot nebo úhrady finančního ekvivalentu ve výši nejméně 2,6 miliardy Kč, přičemž si obviněný Leopold Klimus byl vědom, že společnost Venturon Investment s. r. o. je jen společností nastrčenou, insolventní, s fiktivním předmětem podnikání, který neodpovídá skutečnosti, a že společnost Venturon Investment s. r. o. takto fiktivně vytvořenému závazku vůči státu na úhradu zkrácených daní dostát nemůže, a tímto jednáním (spolu s původně spoluobviněnými Ing. Pavlem Mazurem a Mgr. Miroslavem Poláčkem) se snažil uvést v omyl orgány celní správy v tom, že hradit spotřební daň a daň z přidané hodnoty nemusí společnost BENA a. s., ale nastrčený subjekt společnost Venturon Investment s. r. o., a uvést v omyl i společnost ČEPRO, a. s., že veškerou, tj. zejména finanční odpovědnost nese právě a především společnost ČEPRO, a. s. za předchozí svévolný prodej těchto pohonných hmot majitele BENA a. s., s cílem převést fiktivní vlastnictví k 208 427,449 tunám ropných produktů a tím i daňovou povinnost za tzv. celní dluh v celkové výši 2 637 862 864,- Kč společnosti BENA a. s. na společnost Venturon Investment s. r. o. s vědomím, že toto zboží reálně neexistuje.

15. Obviněný Leopold Klimus dále jako jednatel společnosti Venturon Investment s. r. o. dne 15. 3. 2002 uzavřel se společností Cheryil Trading Limited, se sídlem v Londýně, Spojené Království Velké Británie a Severního Irska, fiktivní smlouvu, dle níž měla společnost Cheryil Trading Limited poskytnout společnosti Venturon Investment s. r. o. částku ve výši 100 000 000 EURO na úhradu tzv. celního dluhu místo společnosti BENA a. s., ačkoliv se spoluobviněným Ing. Pavlem Mazurem věděli, že předmět smlouvy ve skutečnosti neměl být a ani nemohl být naplněn, a že tato smlouva měla sloužit pouze k dalšímu oklamání celních orgánů tím, že bude sloužit k prokázání domnělé existence zdroje finančních prostředků pro společnost Venturon Investment s. r. o., a tím tak umožnit formální převedení daňové povinnosti na úhradu tzv. celního dluhu ze společnosti BENA a. s. na společnost Venturon Investment s. r. o.

16. Následně dne 16. 7. 2002 obviněný Leopold Klimus jako jednatel společnosti Venturon Investment s. r. o. uzavřel nepojmenovanou smlouvu se společností BENA a. s., zastoupenou spoluobviněným Miroslavem Poláčkem, kterou se společnost Venturon Investment s. r. o. fiktivně zavázala za společnost BENA a. s. proclít blíže neurčené zboží – pohonné hmoty do objemu 210 tis. tun, ačkoliv oběma obviněným byla známa skutečnost, že žádné zboží v uvedeném objemu, které by patřilo společnosti BENA a. s., se v celním skladě nenachází, a to vše s cílem, aby nebylo možno jednak přesně určit okamžik, kdy tzv. celní dluh vznikl, určit místo vzniku celního dluhu a určit konkrétní osobu odpovědnou za splnění celního dluhu, s cílem uvést v omyl a poškodit Českou republiku, aby nemohla celními orgány dosáhnout příjmu 2 637 862 864 Kč ze společnosti BENA a. s., jako úhradu škody ze krácené daně spotřební a daně z přidané hodnoty jako složek tzv. celního dluhu u dovážených pohonných hmot při jejich uvolnění do volného režimu na území České republiky, a aby nevznikly společnosti BENA a. s. výdaje ve výši 2 637 862 864 Kč a společnosti BENA a. s. se tak nesnížil její majetek o tuto částku, a tím znemožnil celním orgánům řádně vyměřit a vymoci celní dluh ve výši 2 637 862 864 Kč pro dosažení příjmu státního rozpočtu České republiky, a dále vytvořil jakoby legální rámec vzniku a možnosti vymáhání domnělé pohledávky po společnosti ČEPRO, a. s. v uvedené výši., přičemž toto jednání bylo orgány celní správy odhaleno a zahájením trestního stíhání bylo zabráněno vzniku škodlivého následku, primárně vůči státnímu rozpočtu České republiky, sekundárně vůči majetku ČEPRO, a. s., ve výši nejméně 2 637 862 864 Kč.

17. Po vyhlášení rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 8. 2012 sp. zn. 10 T 11/2012 se státní zástupce a obviněný vzdali práva odvolání a trestní rozsudek nabyl právní moci.

III.

III/1 Tvrzení stěžovatelky v ústavní stížnosti

18. V části I ústavní stížnosti stěžovatelka tvrdila, že napadenými rozhodnutími obecných soudů byla porušena její základní práva a svobody zakotvené v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, „zejména tím, že obecné soudy se nedostatečně věnovaly otázce možného zneužití institutu procesního nástupnictví, nerespektovaly závazný právní názor Ústavního soudu a v rámci odvolacího a dovolacího řízení stěžovatelce odňaly právo jednat před soudem a možnost tvrdit a prokázat rozhodující skutečnosti.“

19. V části II stěžovatelka zrekapitulovala dosavadní průběh řízení a opakovala svoje od počátku neměnné tvrzení, že ze strany žalobce jde o účelové jednání, jehož cílem je

stěžovatelku poškodit zneužitím institutu procesního nástupnictví, přičemž obecné soudy se v tomto směru s námitkami stěžovatelky dostatečným způsobem nevypořádaly.

20. V části III stěžovatelka tvrdila, že odvolací soud porušil právo na spravedlivý proces tím, že nedostatečně zkoumal otázku zneužití institutu procesního nástupnictví, důsledně se nevypořádal s jejími skutkovými tvrzeními a provedenými důkazy, své rozhodnutí nedostatečně odůvodnil a nerespektoval závazný právní názor Ústavního soudu.

21. Stěžovatelka dále tvrdila, že odvolací soud porušil právo čl. 38 odst. 2 Listiny tím, že o podaném odvolání rozhodl bez jednání, čímž jí odňal možnost jednat před soudem a tvrdit rozhodné skutečnosti (v důsledku čehož jeho rozhodnutí, vydané bez nařízení jednání, bylo překvapivé), neboť nebyla o změně právního názoru odvolacím soudem poučena a nedostala možnost se vyjádřit. Došlo tak k porušení zásady kontradiktornosti a dvojinstančnosti řízení, jako základních požadavků práva na spravedlivý proces ve sporném řízení a k „nenaplnění poučovací povinnosti“ odvolacím soudem.

22. Stěžovatelka poukázala na účelovost existence společnosti GLOBAL a obtížnost postupu při výkonu rozhodnutí v Lichtenštejnsku. Důvodem postoupení sporné pohledávky na společnost GLOBAL nebyla standardní obchodní činnost s komerčním motivem, ale její převod na nastrčenou zahraniční společnost, která mimo jiné nemusí být schopna uhradit případnou pohledávku z titulu nákladů soudního řízení a po skončení řízení může bez větších obtíží zaniknout.

23. V části IV ústavní stížnosti stěžovatelka tvrdila protiústavnost napadeného rozhodnutí dovolacího soudu v důsledku svévolné interpretace podmínek přípustnosti dovolání.

24. V doplnění ústavní stížnosti stěžovatelka uvedla, že po podání ústavní stížnosti nabyt dnem jeho vyhlášení právní moci rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 8. 2014 sp. zn. 10 T 11/2012 z něhož plyne důvodnost jejího tvrzení o zneužívajícím charakteru navrhovaného procesního nástupnictví, a poukázala na skutečnosti plynoucí z citovaného rozsudku.

III/2 Vyjádření účastníků k ústavní stížnosti a replika stěžovatelky

25. Dovolací soud, jako účastník řízení, ve vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění svého ústavní stížností dotčeného usnesení a vyjádřil přesvědčení, že dovolání odmítl v souladu se zákonem, neboť žádná ze stěžovatelkou vznesených právních otázek nezakládala přípustnost dovolání, a že svým rozhodnutím neporušil ústavní práva stěžovatelky.

26. Odvolací soud, jako účastník řízení, ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že při svém rozhodování vycházel ze závěru, že byly zjištěny všechny formální předpoklady stanovené v § 107a o. s. ř. pro postup soudu prvního stupně podle § 107a odst. 2 o. s. ř. Odvolací soud neshledal, že bylo z důvodů uvedených soudem prvního stupně účelem smlouvy o postoupení pohledávky obsažené v „Dohodě o narovnání“ ze dne 29. 4. 2008 pouze účelové zneužití procesní úpravy, a to z důvodů, jež jsou v napadeném usnesení odvolacího soudu uvedeny. Proto odvolací soud usnesení soudu prvního stupně změnil a návrhu dosavadního žalobce vyhověl. Závěrem vyjádřil přesvědčení, že jeho postupem nedošlo k porušení práva

stěžovatelky na soudní ochranu a spravedlivý proces, Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“), ani Listiny.

27. Stěžovatelka v replice k vyjádřením dovolacího soudu a odvolacího soudu k ústavní stížnosti uvedla, že vyjádření nepřináší nové skutečnosti a odkázala na svá tvrzení v ústavní stížnosti. Skutečnost, že žalobkyně, tj. společnost Venturon Investment s. r. o. vstoupila do likvidace, je jí známa a nevyvozuje z ní pro podanou ústavní stížnost žádné důsledky; je též informována o tom, že v důsledku přeshraniční fúze došlo ke změně jediného společníka jmenované společnosti. V důsledku této fúze došlo k zániku společnosti GLOBAL a veškeré jmění této společnosti (tj. včetně obchodního podílu ve společnosti Venturon Investment s. r. o.) přešlo na společnost Lancelin, která tak vstoupila do všech právních vztahů namísto společnosti GLOBAL. Tato skutečnost by mohla být v předmětném sporu významná především z hlediska dalšího procesního nástupnictví na straně žalobce. Pokud totiž na společnost Lancelin přešlo veškeré jmění společnosti GLOBAL, mohlo dojít také k přechodu žalované pohledávky. Ze zahajovací rozvahy společnosti Lancelin uveřejněné ve sbírce listin obchodního rejstříku lze totiž vyčíst, že společnost eviduje jako „jiné pohledávky“ jednu nebo více pohledávek ve výši odpovídající pohledávce, která byla původně uplatněna společností Venturon Investment s. r. o. proti stěžovatce. Tato částka však není v zahajovací rozvaze nijak blíže specifikována. Závěrem stěžovatelka uvedla, že ani případné další procesní nástupnictví na straně žalobce nemůže mít na projednávanou věc bezprostřední vliv, neboť toto další procesní nástupnictví je zcela závislé na stěžovatelkou napadeném procesním nástupnictví předcházejícím, tj. na otázce, zda má být v řízení před obecnými soudy pokračováno se společností Venturon Investment s. r. o. „v likvidaci“ jakožto původním žalobcem, nebo se společností GLOBAL, která v rozhodné době měla procesní subjektivitu a byla by tedy způsobilým účastníkem řízení.

28. Ústavní soud zaslal dne 11. 8. 2014 obchodní společnosti Venturon Investment, s. r. o. „v likvidaci“, IČ 25620576, ústavní stížnost k vyjádření a upozornil ji na možnost vedlejšího účastenství v řízení před Ústavním soudem. Protože tato obchodní společnost se k výzvě nevyjádřila, lze mít důvodně za to, že se vedlejšího účastenství vzdala.

IV.

Posouzení podmínek řízení

29. Ústavní soud posoudil splnění podmínek řízení a dospěl k závěru, že jde o ústavní stížnost podanou včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastníkem řízení, ve kterém byla vydána rozhodnutí napadená ústavní stížností a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) a vyčerpala zákonné prostředky k ochraně svého práva.

V.

Upuštění od ústního jednání

30. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, pročež od něj upustil dle ustanovení § 44 věty první zákona o Ústavním soudu.

VI. Posouzení Ústavním soudem

31. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnosti je třeba zcela vyhovět z následujících důvodů.

32. Ústavní soud připomíná znění čl. 89 odst. 2 Ústavy, dle něhož „*Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.*“, a konstatuje, že posuzovaná ústavní stížnost se z hlediska účastníků i předmětu zcela identifikuje s ústavní stížností, o níž Ústavní soud již dříve rozhodl nálezem ze dne 9. 2. 2012 sp. zn. III. ÚS 468/11.

33. V této dříve rozhodnuté věci Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověl a napadená rozhodnutí obecných soudů, které připustily, aby na místo žalobkyně, tj. společnosti Venturon Investment s. r. o., vstoupil do řízení na straně žalobce nový subjekt, a to společnost GLOBAL, zrušil.

34. Ústavní soud je toho názoru, že jeho závěry, plynoucí z dřívějšího nálezu sp. zn. III. ÚS 468/11, se uplatní i v nynější věci; není totiž důvodu se od nich zde jakkoliv odchýlit, neboť závaznost vykonatelných nálezů ve smyslu čl. 89 odst. 2 Ústavy zásadně dopadá i do rozhodovacích poměrů Ústavního soudu samého.

35. Ústavní stížností napadená rozhodnutí odvolacího soudu a dovolacího soudu trpí stejným ústavněprávním deficitem, jaký byl identifikován v obdobné věci stěžovatelky projednávané Ústavním soudem ve věci sp. zn. III. ÚS 468/11. Je proto namístě připomenout vůdčí názory Ústavního soudu vyjádřené v nálezu ze dne 9. 2. 2012 sp. zn. III. ÚS 468/11.

36. Ústavní soud v tomto nálezu dospěl k závěru, že „*obecný soud se dostatečně nezabýval možností postoupení pohledávky na účelem zneužití procesní úpravy, a proto porušil práva stěžovatele na spravedlivý proces. Obecný soud by měl zhodnotit možnost účelového postoupení pohledávky zejména vzhledem k nejasným a podivným okolnostem předcházejícím (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 20. listopadu 2007 sp. zn. I. ÚS 394/05, kdy se obecné soudy odmítly zabývat tvrzením stěžovatelky o nedoručení poštovních zásilek v důsledku protiprávního jednání zaměstnankyně její podatelny a odvolání stěžovatelky odmítly jako opožděně podané, čímž neposkytly stěžovatelce ochranu jejich ústavně zaručených základních práv). Obecné soudy měly dále soustředit svou pozornost i na jiné ze spisu se podávající, resp. úředně dostupné okolnosti, například na nezřetelný důvod postoupení žalované pohledávky, patrný nedostatek typického „komerčního“ motivu postoupení, jestliže postupník je současně ovládající společností postupitele, jeho nejasný majetkový a obchodní substrát atd., a na tomto vůbec podezřelém základě se pak měly zabývat otázkou, jaké nepříznivé důsledky - procesním uznáním tvrzeného postoupení žalované pohledávky - mohou pro dané řízení nastat, jmenovitě pak pro procesní pozici žalované stěžovatelky. Jestliže tak obecné soudy nepostupovaly, neposkytly, resp. ani se nepokusily poskytnout ochranu účastníku řízení, vyžadovanou ustanovením § 2 o. s. ř., z čehož lze dovodit i potenciál ústavněprávního přesahu.*“

37. V nyní projednávaném případě je evidentní, že odvolací soud se v napadeném rozhodnutí soustředil především resp. výlučně na zjištění formálních předpokladů stanovených v § 107a o. s. ř. pro možný postup nalézacího soudu podle odstavce 2 tohoto ustanovení.

38. V této souvislosti Ústavní soud připomíná své opakované tvrzení (srov. např. nález ze dne 19. 6. 2014 sp. zn. III. ÚS 980/13, odst. 31), že netoleruje orgánům veřejné moci a především obecným soudům přehnaně formalistický postup za použití v podstatě sofistikovaného odůvodňování zřejmé nespravedlnosti. Zdůraznil přitom mj., že obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku, a že povinnost soudů nalézat právo neznamena pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad. Při výkladu a aplikaci právních předpisů nelze pomíjet jejich účel a smysl, který není možné hledat jen ve slovech a větách právního předpisu, v němž je třeba vždy nalézat i principy uznávané demokratickými právními státy.

39. Obecné soudy pochybily tím, že se při posuzování podmínek procesního nástupnictví soustředily na zjišťování toliko formálních předpokladů, stanovených v § 107a občanského soudního řádu, a nevěnovaly náležitou pozornost krajně podezřelým skutkovým okolnostem singulární sukcese. Ačkoliv odvolací soud v době vydání svého napadeného rozsudku ze dne 18. 10. 2013 ještě nemohl být seznámen s obsahem výše citovaného rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 19. 8. 2014 sp. zn. 10 T 11/2012, týkajícím se odsouzeného Leopolda Klimuse, z něhož se podává, že byl spáchán trestný čin (§ 135 odst. 1 o. s. ř.), přesto v době rozhodování o procesním nástupnictví byly již z obecně známých a dostupných zdrojů, předestřených žalovanou stranou, známy informace svědčící o tom, že ve věci zdaleka nejde o plnění či převod závazků v rámci standardní obchodní činnosti, nýbrž že převáděná pohledávka je s největší pravděpodobností fiktivní a že ve věci existuje důvodné podezření ze závažné kriminální činnosti. Za těchto krajně podezřelých okolností neměly obecné soudy vyhovět návrhu žalobkyně na procesní nástupnictví.

40. Primárním cílem a smyslem civilního procesu je ochrana porušených nebo ohrožených subjektivních soukromých práv. Jestliže se v projednávané věci obecné soudy při posuzování podmínek procesního nástupnictví soustředily toliko na zjišťování formálních předpokladů, stanovených v § 107a občanského soudního řádu, aniž by přitom věnovaly náležitou pozornost krajně podezřelým skutkovým okolnostem singulární sukcese, očividně svědčícím o zjevně protiprávním jednání, porušily tím základní právo účastníka řízení na spravedlivý proces, garantované článkem 36 Listiny a článkem 6 odst. 1 Úmluvy.

41. Vyhověním návrhu na procesní nástupnictví v posuzovaném případě vzniklo nebezpečí zneužití procesního nástupnictví ke škodě jedné procesní strany (v daném případě strany žalované). Toto rozhodnutí jednostranně zhoršilo procesní pozici žalované strany, zpochybnilo vymahatelnost jejího potenciálního nároku na náhradu nákladů řízení a může k její škodě komplikovat a prodlužovat další průběh základního sporu.

42. Výše uvedené závěry lze plně vztáhnout i na ústavní stížností napadené usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 5. 2014. Byť je zjevné, že z hlediska procesního nelze tomuto rozhodnutí dovolacího soudu vytknout porušení občanského soudního řádu, z hlediska zajištění možnosti právní ochrany cestou procesního práva je třeba konstatovat, že dovolací soud nedostál své ústavní povinnosti. K tomu je třeba dodat, že Ústavní soud vyjádřil opakovaně ve své judikatuře zásadu, že „jsou-li ve hře základní práva, musejí být ochrannitelná cestou všech opravných prostředků“ (srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn.

I. ÚS 55/04, I. ÚS 4/04, I. ÚS 128/05). Tento princip dovolací soud nerespektoval a tím zatížil své rozhodnutí stejnou ústavní vadou, jako soud odvolací.

43. Z vyložených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti zcela vyhověl a napadená rozhodnutí podle ust. § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

44. Při svém dalším rozhodování budou obecné soudy vázány právním názorem Ústavního soudu (srov. čl. 89 odst. 2 Ústavy).

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 9. dubna 2015

Jan Musil
předseda senátu Ústavního soudu